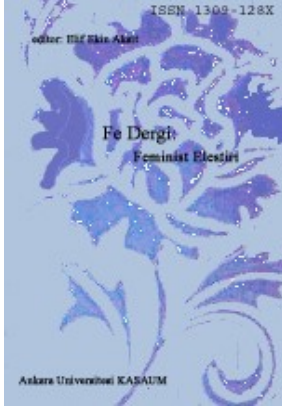

Yayımlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 2 Sayı 2
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

**Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin
Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması**
Hatice Tezer Asan

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 20 Aralık 2010

Bu makaleyi alıntılanmak için: Hatice Tezer Asan, “Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması,” *Fe Dergi* 2, no. 2 (2010): 65-74.

URL: <http://cins.ankara.edu.tr/derskitap.html>

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması

Hatice Tezer Asan*

Bu araştırma, ilköğretim okullarında 1-5. sınıflarda okutulmakta olan ders kitaplarını cinsiyetçilik açısından incelemek ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarını saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin eğitim uygulamalarında ve algılarındaki cinsiyetçiliği belirlemek için, araştırma ekibi tarafından 63 sorudan oluşan bir anket hazırlanmıştır. Söz konusu anket, 60 seçmeli soru, 2 açık uçlu soru ile 1 öğretmenin önerilerinin tespit edildiği sorulardan oluşmaktadır. Ders kitapları resim ve metinleri cinsiyetçilik açısından değerlendirilmiş, bu değerlendirme yapılırken kız ve erkek çocukları sayısal değerleri, buldukları mekanlar, iletişim halinde gösterildikleri bireyler ve cinsiyetlere önerilen meslekler açısından ele alınmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin toplumsal yapıda, okul ortamında, sınıf içi değer ve uygulamalarında ve ders kitaplarında cinsiyetçilik algısına sahip oldukları görülmüş ve ders kitaplarının resim ve metin analizlerinde cinsiyetçi tutumlar saptanmıştır. Öğretmenlerin cinsiyetçilik algıları, kız –erkek öğrencilere karşı tutumları, kişisel yaşamlarında cinsiyetçilik içeren değerleri, toplumsal cinsiyet algıları, iş yerinde yaşanan mobbing algıları ve ön kabulleri saptanarak ölçülmüştür. Anahtar Sözcükler: Ders kitaplarında cinsiyetçilik, cinsiyet ayrımcılığı, eğitimde cinsiyetçilik.

Gender Differences in Textbooks and Teachers' Gender Perceptions

This research has been made to determine sex perception of teachers who are working in primary schools and examine the text books which are thought in primary schools from the point of view of gender. With this purpose, a questionnaire was given to teachers for data collection. At the same time, textbook pictures and passages were evaluated to determine the number of boys and girls, the place they had been, the people they had been on contact and advised jobs for different sexes. As a result of the research in the social structure at the school, the teachers and the passages and pictures in textbooks were determined to have gender bias. Committees who struggle against sex perception should choose textbooks and the teachers should be conscious about this subject. The struggle against sex perception should include all the society.

Key Words: Gender perception, Sex Distinction, Sex Distinction in Education.

Giriş

Toplumsal cinsiyet (gender), biyolojik cinsiyetten (sex) farklı bir anlam içerir. Toplumsal cinsiyet, toplumsal ve kültürel olarak belirlenir. Bu nedenle de içeriği toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık arz eder. Toplumsal cinsiyet bu yönüyle, yalnızca cinsiyet farklılığını belirtmekle kalmaz cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de içerir.

Beauvoir'e göre tüm diğer canlı organizmalardan farklı olarak insanın, doğanın bir öznesi olmasının ötesinde ona müdahale edip, değiştirme ve kontrol etme gücüne sahip tarihsel bir gerçeklik olması dolayısıyla kadının ve kadın olma bilincinin de yalnızca cinsiyetiyle tanımlanması mümkün değildir.¹

Kaplan'a göre erkeklere de kadınlara da atfedilen ve cinslere ait görülen tüm davranışlar, sonradan edinilmiştir, doğuştan getirilmemiştir. Toplumların üretim ilişkilerine, ekonomik ihtiyaçlara ve kültürel gelişmeye bağlı olarak değişen ve kimi zaman da kuşaktan kuşağa değişimler gösteren kadına ya da erkeğe ait özellikler görülmüştür²

İnsanların belirli bir toplumda belirlenmiş değerleri, yaşayış biçimlerini öğrenmeleri toplumsallaşma süreci içine gerçekleşir. Bu süreç bireyin doğumu ile başlar ve bireyin içine yaşadığı kültürü öğrenip benimsemesini ve kendinden sonraki nesillere aktarmasını içerir. Bireysel yönden toplumsallaşma, bireyin

* Marmara Üniversitesi, tezerasan@gmail.com.

insani değerler kazanması ve kişiliğini bulması süreci olarak tanımlanabilir. Toplumsallaşma, bu yönüyle bireyin kendini tanıması ve kişiliğini kazanması açısından önem arz etmektedir. Bu süreci toplumun istediği yönde ve biçimde tamamlayamayanlar ise kişilik gelişimleri açısından zarara uğrayacak ve başarısız olacaklardır.³

Okullarda kız ve erkek çocuklara cinsiyet kaynaklı roller, beklentiler, kalıp yargılar açık ya da üstü örtülü bir şekilde sunulur, benimsetilir. Bu iletiler yoluyla çocuklar geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranışlar geliştirmeye yöneltilir. Bununla birlikte de kadına ve erkeğe cinsiyet kaynaklı uygun başarı ölçütleri ve sınırları sunulur, hissettirilir.⁴

Ünal'a göre okul ortamı, toplumsal cinsiyet ilişkileri dikkate alındığında, erkek iktidarının sürdüğü bir toplumsal alan olma özelliği göstermektedir. Bu yönüyle okul hem egemen değerlerin yeniden üretildiği bir ortam hem de diğer tüm toplumsal alanlar gibi kadınlar için bir siyasal mücadele alanıdır. Cinsiyetçilikle mücadele ataerkil yapılanmanın diğer tüm kurumlarında olduğu gibi okullarda da sürmektedir. Cinsiyetçilikle mücadele erkek iktidarına karşı yürütülen ve cinsler arası eşitliği hedefleyen bir mücadeledir. Bunun için de eğitim sektöründe çalışan kadınların bu ortamda kendilerini ve kendi güçlerini güçsüzleştiren mekanizmaları fark etmeleri, özel yaşamları ile kamusal yaşamları arasında bağ kurmaları gerekmektedir. Kurdukları bu bağ cinsiyetçi mekanizmaların farkındalığı ve mücadeleyi içermelidir.⁵

Eğitimde cinsiyetçilik konusunun en önemli noktalarından biri eğitim sürecinin özünün, içeriğinin, bilginin aktarılış biçiminin ve yorumlanmasının, değerlendirilmesinin ve uygulamaların taşıdığı anlamlardır. Öğretmen davranış ve tutumlarının yapılan pek çok araştırma sonucunda (Helvacıoğlu, F. (1996)⁶, Arslan, Ş. A. (2000)⁷, Alptekin, K. (2002)⁸, Tan, M. (2000)⁹, Esen ve Bağlı, M. T. (2003)¹⁰, Unicef Raporları (2003)¹¹, Gümüšoğlu, F. (1994)¹²) görüldüğü gibi öğrencilerin sosyal sınıfı, cinsiyeti, etnik grubu, derisinin rengi, hatta öğrencinin adından dahi etkilenebildiği görülmüştür. Dünyanın pek çok yerinde okulların kurumsal yapısı, okul iklimi ve okul organizasyonu erkek egemen bir yapılanma görüntüsü taşımaktadır. Bu perspektifle günümüzde okullar toplumda varolan eşitsiz, haksız iş bölümünün meşru, doğal ve hatta kaçınılmaz olduğu görüşünü nesilden nesile aktaran kurumlar durumuna düşmüşlerdir. Kadınlar öğretmen olarak eğitim sisteminde sayıca yoğun olarak temsil edilmelerine karşın idari ve karar verme mekanizmalarında yeteri kadar yer almamaktadırlar. Kadınlar nadir olarak müdür oldukları zaman "Bayan Müdür" olarak adlandırılırken hiçbir erkek idareciye "Bay Müdür" denmemektedir. Karar verme mekanizmalarında yer alan kadınların da çoğunlukla evlenmemiş veya çocuk yapmamış kadınlar olduğu görülmektedir. Bunda ataerkil sistemin kadına dayattığı ev işi ve çocukların bakımı ve yoğun ücretsiz ev hizmetinin aldığı pay yüksektir.¹³

İlköğretim kademesi eğitimin toplumsallaştırma işlevinin yoğun olarak yaşadığı kademesi olması açısından çok önem taşımaktadır. İlköğretim kademesinde öğrencilere okulun genel akademik ve duygusal iklimi ve öğretmenlerin cinsiyetçi sistemden ne kadar etkilendiklerinin farkında olup olmamalarına göre değişebilen erkek egemen değerler öğretilir ve benimsetilir. İlköğretim kademesi öğrenciye bağımsız davranabilme ve cinsiyetçi değerleri öğrenebilme sürecini de taşır. Okullar bu yönleriyle toplumsal cinsiyetin yeniden üretildiği ve sürekliliğinin sağlandığı önemli kurumlardır. Ders kitapları da bu bakış açısını yansıtan ayna rolü görmektedirler. Nitekim yapılan pek çok araştırma ders kitaplarının cinsiyetçi ayrımcı bakış açısından izler taşıdığını göstermiştir. Hem içerik hem de söylem olarak ders kitapları cinsiyetçi öğeler taşımaktadır. Öğretmenlerden ise resmi olarak sınırları belirlenen, yasa ve kurullarla desteklenen müfredat doğrultusunda öğretim programlarını işlemeleri ve dolayısıyla toplumda hakim olan ataerkil, erkek egemen ideolojiyi sorgulamadan onun yeniden üretimini devam ettirmeleri ve nesillere aktarmaları beklenir. Okul bu anlamda bireylerin kadınlık ve erkeklik rollerine hazırlandıkları bir aşamadır.¹⁴

Esen ve Bağlı'ya¹⁵ göre eğitim sürecindeki cinsiyetçilik ile ilgili yapılan çalışmalar ve yönelimler, toplumsal yaşamın her alanında kadınların karşılaştıkları "ayrımcılık" olgusunun ve kadını ikincil konuma iten "cinsiyetçi" bakışın çözümlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında, eğitim sürecinin ve uygulamalarının gizli gücünü ortaya koyar. Ve eğitim sürecinin bu gücünün olumluya kullanılmasının değeri ve anlamı da bir o kadar büyüktür. Çünkü eğitim, varolan sosyal yapıyı oluşturan toplumsal ve ekonomik yaşamdaki cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesini sağlayan bir kurum olmakla birlikte, bu cinsiyetçi örüntüleri dönüştürebilecek ve her iki cins için de eşit bir yapılanma oluşturabilecek gücü de kendinde barındırır.

Esen ve Bağlı'ya¹⁶ göre ders kitapları, öğretmen açısından izlenmesi gereken eğitim programının hem tamamlayıcısı hem de uygulamalarda sınıf içi çalışmalara eşlik eden temel kaynak olması yönünden önem arz etmektedir.

Cinsiyetçi kültürün yansımaları ve egemen ideolojinin kendi varlığını koruyup kendini yeniden ürettiği bir alan olma özelliği taşıyan eğitim kurumlarında, sosyalleşme süreci içinde bireylere verilen her cinsiyetçi değer cinsiyetçiliğin meşru ve doğru kabul edilip yeniden üretilmesine hizmet edecektir. Kendi varlığını ve içinde yaşadığı sosyal yapılanmayı, kültürü yeni yeni kavrayan ilköğretim öğrencilerine verilecek her cinsiyetçi değer daha uzun yıllar o ülkenin kültüründe cinsiyetçiliğin diri ve canlı tutulacağını, cinsler arası eşitsizlik ve dengesizliğin devam edeceğini göstermektedir.

Eğitim sürecinde çocukların eğitim öğretimi sağlayan ve rehberlik eden tek kaynak ders kitapları değildir. Ders kitaplarının yanında, eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren, belirleyen, doğrudan etkide bulunan, yapıp ettikleri ve söyledikleriyle çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakan öğretmenlerdir. Bu nedenle cinsiyetçiliğe ilişkin öğretmen algıları, inançları ve kabulleri eğitim sürecinde geleneksel cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesinde ders kitaplarının yanında çok daha ayrı bir önem arz etmektedir. Öğretmenlerin içinde buldukları kültürdeki cinsel rol ayrımcılığının ne ölçüde farkında oldukları ve buna karşı tavırları sınıfta çocuklarla iletişimi, tavır ve davranışlarını, uygulamalarını etkileyecektir. Bu açıdan ders kitaplarının yanında öğretmenlerin de cinsiyetçilik algısının ölçülmesi eğitim sürecinde cinsiyetçiliğin yeniden üretiminin saptanması açısından önem taşımaktadır. Çünkü öğrenci okulda öğrendiklerini yalnızca ders materyalleri aracılığıyla değil yaşayarak da öğrenir.

Yöntem

Bu araştırma betimsel nitelikte içerik çözümlemesi ve tarama çalışmasıdır.

Araştırmanın temel amacı 2005-2006 eğitim-öğretim yılında ilköğretimin birinci kademesinde ilk beş yılında okutulan ders kitaplarında yer alan metin ve resimleri ana ve yan karakterleri, kişilerin birlikte oluşu bireyleri, eylemleri, mekanları nesnelere cinsiyetlerine göre incelemektir. Ders kitaplarındaki metinler “kadın” ve “erkek” cinsiyetlerine yönelik içerdiği bilgi, telkinler ve öğretilerine göre ele alınmış, cinsiyetlere göre ifade edilen rol ve sorumluluklar analiz edilmiştir. Atatürk ile ilgili resimler analiz dışında tutulmuştur.

Öğretmenlerin “ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algıları” survey tekniği ile ölçülerek değerlendirildi. Öğretmenlere yöneltilen sorular “kişisel yaşamlarında maruz kaldıkları veya ön kabul gösterdikleri cinsiyetçilik içeren değerler, uygulamalar, toplumsal yaşamda cinsiyetçilik algıları, öğrencilere bakış açıları ve eğitim uygulamalarındaki cinsiyetçilik içeren değerler” i saptayacak biçimde sorulmuştur.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın içerik analizine ilköğretim birinci devredeki okutulan 35 ders kitabı alınmıştır.

Araştırmanın anket uygulamasında hedef evren İzmit'teki birinci devre öğretmenleridir. Tesadüfi olarak 241 öğretmen araştırmaya alınmıştır.

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “cinsiyetçilik algılanımları ölçeği” kullanılarak anket yöntemiyle toplanmıştır. Veriler SPSS 12.0 (The Statistical Packet for The Social Sciences) paket programı ile analiz edilmiştir. Ölçek öğretmenlerin toplumsal yapılanmada, aile yapılanmalarında, Milli Eğitim uygulamalarında okul ortamlarında, sınıf içi değer ve uygulamalarında, kişisel inanç ve değerlerinde ve ders kitaplarındaki cinsiyetçilik algılarını ölçmek üzere yedi boyuttan oluşturulmuştur.

Bulgular

Yapılan araştırmanın sonucunda, ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanmasında ortaya çıkan durum şu şekildedir:

- 2005-2006 Eğitim-öğretim yılında MEB bağlı ilköğretim okullarında 1-5. sınıflarda okutulan ve cinsiyetçilik açısından resim ve metinleriyle incelenen 35 ders kitabının 30 tanesinde erkek resimlerinin kız resimlerine oranla daha fazla yer aldığı görülmüştür. Sadece 5 kitapta kız çocuk resimleri erkek çocuk resimlerine oranla daha fazladır.

- Erkek çocuklar resimlerde kız çocuklarına oranla daha fazla sayıda yalnız ve tek başına bir faaliyet içinde gösterilirken, kız çocuklar genellikle ev içi alanda yetişkin bir kadın ya da diğer çocuklarla gösterilmişlerdir. Erkek çocuklar bu yönüyle tek başına yeterlilik bakımından kızlara göre daha yetkin gösterilmişlerdir.

•Kız çocuklara resimler ve metinler aracılığıyla “anne” olma sorumlulukları vurgulanırken ev içi alandaki yeri ön plandadır. Buna karşılık erkek çocuklara “baba” motifi aracılığıyla ev dışı alanda yer alma, bir iş sorumluluğu taşıma, ekonomik özgürlüğe ve güce sahip olma nitelikleri vurgulanmıştır. Mutfakta yemek yaparken, temizlik yaparken ya da çocuklarının bakımını, beslenmesini ve ihtiyaçları olan ilgiyi göstermeyi ders kitaplarında çoğunlukla kadınlar üstlenmiş görülmektedir. Ailede hala erkek egemen, aile reisi erkektir algılayışını yansıtan objeler ve ifadeler hakimdir.

•Ders kitabındaki metinlere bakıldığında 5. sınıf Fen ve Teknoloji Ders kitabı dışındaki tüm kitaplarda “bilim adamı”, “insanoğlu” gibi cinsiyet içeren ifadelerin kullanımı tercih edilmiştir. Yalnız 5. sınıf Fen ve Teknoloji Ders kitabında “bilim insanı” kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu kitabın yazarlarının tamamının kadın olması diğer bir bulgudur.

•Daha önceki yıllarda özellikle Helvacıoğlu ve Severge tarafından konu edilen ve araştırılan “Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik” konulu çalışmaların sonuçlarına göre 2005-2006 yılında cinsiyetçilikle mücadele açısından önceki yıllara göre ders kitaplarının daha iyi durumda olduğu görülmüştür. Ancak bununla birlikte ders kitaplarının tamamen cinsiyetçilikten arınmış olduğunu söylemek zordur.

•Ders kitaplarında kızlara daha çok ev içi alanda ya da bu rollerine uygun olan meslekler tavsiye edilmektedir. Kadınlara daha çok ev hanımlığı, öğretmenlik, doktorluk, hemşirelik gibi meslekler önerilirken kitapların tümünde okul müdürleri erkek olarak gösterilmiştir. Tamircilik, yöneticilik, güç gerektiren işler hala erkek işi olarak kabul edilmektedir.

•Öğretmenlerin cinsiyetçilik algısının saptanmasına yönelik olan anket çalışmamıza 136’sı kadın 105’i erkek olmak üzere 241 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların %42,7’si 30-40 yaş grubu arasında yer almaktadır. 114’ü 4 yıllık Eğitim Fakültesi mezunudur. Araştırmamıza katılan öğretmenlerin %95,9’u sınıf öğretmeni, %4,1’i de 1. kademe derslerine giren branş öğretmenidir. (Beden Eğitimi, İngilizce...)

•Araştırmanın bulgularına göre kadın öğretmenler toplumsal yapıdaki cinsiyetçiliği erkek öğretmenlere göre daha fazla algılamakta ve kabul etmektedirler.

•Hem erkek hem de kadın katılımcılar aile yapıları içinde cinsiyetçilik algısına düşük seviyede katılmaktadırlar.

•Milli Eğitim programları ve uygulamalarında hem erkek hem de kadın katılımcılar orta düzeyde cinsiyetçilik olduğu görüşündedirler. Katılımcılar erkeklerin Milli Eğitim bünyesinde daha avantajlı ve yükselmesi daha kolay olan bir yapı olduğu fikrindedir.

•Kişisel inanç ve değerlerdeki cinsiyetçilik algısına bakıldığında erkek katılımcıların daha yüksek düzeyde cinsiyetçilik algısına sahip olduğu görülmüştür. Erkek öğretmenler kadınlara göre daha cinsiyetçi tutum ve düşüncelere sahiptirler. Sınıf içi davranışlarında ve öğrencilerle ilişkilerinde erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha cinsiyetçi davranışlar sergilediği görülmüştür.

•1. kademe derslerine giren branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre sınıf içi davranışlarında ve tutumlarında daha cinsiyetçi algılara sahip oldukları görülmüştür. Aynı şekilde branş öğretmenleri sınıf öğretmenlerine göre okul ortamlarında daha fazla cinsiyetçilik olduğu algısına sahiptirler.

•Hem erkek hem kadın katılımcılar ve hem sınıf hem de branş öğretmeni katılımcılar ders kitaplarının cinsiyetçi bir yapısı olduğunu düşünmektedirler. Ders kitaplarının kadın ve erkeğe eşit yaklaşmadığı görüşündedirler.

•Anova testi Tukey karşılaştırmalı analiz sonucuna göre toplumsal cinsiyetçilik algısının yaşa bağlı olarak değiştiği görülmüştür. Yaş yükseldikçe toplumsal cinsiyetçilik algısı düşmektedir. Genç öğretmenler toplumsal yapıda daha fazla cinsiyetçilik algısına sahiptirler.

•Bununla birlikte yaş yükseldikçe sınıf içi değer ve uygulamalardaki cinsiyetçilik algısı yükselmektedir. Genç öğretmenler sınıf içi değer ve uygulamalarında daha fazla cinsiyetçilikten arınmış algılara sahiptirler.

•Çalışmanın kapsadığı dönem 2005-2006 eğitim öğretim yılıdır. Tarih Vakfının çalışması *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları I*, (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2004)¹⁷ kitabı yayınlanmıştır. Bu çalışmada ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği ele alınmıştır. Ders kitaplarında cinsiyetçilik algısına yönelik cinsiyetçilik içerikli ifade, metin ve resimlerin halen devam ettiği bu çalışmada da saptanmıştır. Yeni müfredat çalışmaları ve yeni komisyonlarca oluşturan yeni ders kitapları da bu konuda hassasiyet içermekten uzaktır.

•Çalışmanın kapsadığı 2005-2006 eğitim-öğretim yılı sonrasında bazı Sivil Toplum Kuruluşlarının ve ilgili kamu kurum kuruluşları ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık bilinç kazanması amacıyla bazı çalışmalar yapılmıştır. Çeşitli sivil toplum kuruluşları ve kamu kuruluşları (ÇYDD, TÜSİAD¹⁸, UNİCEF¹⁹, Birleşmiş Milletler, Üniversiteler...) ile ülkemizde sürdürülen kız çocuklarının eğitimini sağlama ve süreklilik kazandırma kampanyaları (Baba Beni Okula Gönder, Kardelenler, Haydi Kızlar Okula...) ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın eğitimde cinsiyetler arası eşitsizliğe son vermek üzere yaptığı çalışmalar (Doğu bölgelerindeki kız çocuklarının okullaşmasını sağlama, öğretmen-veli-muhtar işbirliğini etkin kılma, Millî Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu, 2009 yılında Ankara Başkent Öğretmenevi'nde düzenlenen ``Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı`` Çalıştayı²⁰ ile 2010 yılında düzenlenen ``Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı``nda ders kitaplarındaki ve eğitim cinsiyetçilik konusuna değinerek bu konuda bakanlığın çalışma içerisinde olduğunu ve bu hedefe uygun olarak Talim ve Terbiye Kurulu'nun bünyesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu oluşturulduğunu belirtmiştir.

Öneriler

Son yıllarda özellikle kız çocuklarının okullaşamamaları önündeki engellerin kaldırılması amacıyla devlet ve çeşitli sivil toplum örgütlerince kampanyalar başlatılmış, mevcut sosyo-kültürel değerler ve uygulamalar eleştirilmiş, ailelerle birebir görüşmelerle bu cinsiyetçi yapının sona ermesine çalışılmıştır. Aynı hassas çalışmanın ders kitaplarına da yansması gerekmektedir. Bu hassas görevi yerine getirecek eğitimli uzman kadrolara ders kitaplarının hazırlanmasında görev verilmesi gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda son yıllarda önemli adımlar atmış ve çalışmalar başlatmıştır. Bu çalışmaların süreklilik kazanması ve düzenli olarak takip edilmesi, bu amaçla Talim Terbiye Kurulu bünyesinde oluşturulan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu'nun çalışmalarını ülkemizdeki her okula, her öğretmene hatta her bireye ulaşacak şekilde etkin kılması gerekmektedir.

Eğitimin temel uygulayıcıları olan öğretmenler hizmet içi seminerler ve konferanslarla cinsiyetçilik konusunda bilinçlendirilmeli ve bu konuda mücadele etme konusunda teşvik edilmelidirler. Öğretmen yetiştiren Eğitim Fakülteleri de formasyon derslerinin yanı sıra cinsiyetçilik ve cinsiyetçilikle mücadele konusunda genç öğretmen adaylarına bilgi verebilirler.

Okul denetimleri yapan müfettişler ve okul yöneticileri çalışmalarında okul çevresini oluşturan velileri cinsiyetçi yargılardan arındırma amacı taşıyan görüşmeler ve paneller düzenleyebilirler.

Cinsiyetçilikle mücadele toplumun tümüne yayıldığı oranda ve bilinçli, sürekli çalışmalarla sürdürülmeli ve sosyalleşmede tüm kavramlar, uygulamalar, değer yargıları cinsiyetçilikten arınmış olmalıdır.

- ¹ Yılmaz, Güler, “Eğitim İşkolunda Çalışan Kadınların Sorunları ve TİS Talepleri Bağımsız Bildiriler”, (*Eğitim- Sen 1. Kadın Kurultayı, Eğitim-Sen Yayınları* içinde, Ankara2004), 153-164.
- ² Kaplan, E. “Çocuk Bakımı: Sorunlar- Çözüm Önerileri”, (*Kadınların Gündemi* içinde, der. Necla ARAT, Say Yayınları, İstanbul, 1997), 52.
- ³ Özkalp, Enver, *Sosyolojiye Giriş*, (Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları, Eskişehir, 1995), 28.
- ⁴ Tan, Mine, “Eğitimde Kadın Erkek Eşitliği ve Türkiye Gerçeği, Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş” (- Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset, TÜSİAD Yayınları, Ankara, 2000), 23-114.
- ⁵ Ünal, Işıl, “İlköğretim Okullarında “Demokratik Okul Ortamının” Oluşturulmasına Kadın Yöneticilerin Katkısı”, (*Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 2003 Bahar- Yaz sayısı, Ankara, 2003), 29.
- ⁶ Helvacıoğlu, Firdevs, *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik*, (Kaynak Yayınları, İstanbul,1996).
- ⁷ Arslan, Şengül Altan, *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik*, TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2000).
- ⁸ Alptekin, Kamil, “Kadının Statüsü, 1974-1999 Yılları Arasında Türkiye'deki Tamamlanmamış İntiharların Coğrafi Yerleşim Birimlerine ve Cinsiyete Göre Dağılımı”, (Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinler arası Sosyal Psikiyatri Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.,2002).
- ⁹ Tan, Mine, “Eğitimde Kadın Erkek Eşitliği ve Türkiye Gerçeği, Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş”
- ¹⁰ Esen, Yasemin.; Bağlı, Melike Türkan, “İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme”, (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt:35, sayı:1-2, Ankara, 2002).
- ¹¹ *Unicef, Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi*, Türkiye 2003, Ankara, 2003.
- ¹² Helvacıoğlu (Gümüšoğlu), Firdevs, “1928’den 1994’e Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Bölümü, İstanbul, 1994).
- ¹³ Gök, Fatma, “ Eğitimde Cinsiyetçilik Bağımsız Bildiriler”, (*Eğitim-Sen 1. Kadın Kurultayı, Eğitim-Sen Yayınları*, Ankara, 2004), 167-174
- ¹⁴ Gök, Fatma, “ Eğitimde Cinsiyetçilik Bağımsız Bildiriler”, 167-174.
- ¹⁵ Esen, Yasemin.; Bağlı, Melike Türkan, “İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme”, 52.
- ¹⁶ Esen, Yasemin.; Bağlı, Melike Türkan, “İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme”, 69.
- ¹⁷ *Eğitimde ve Eğitimle Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*,
<http://suerg.advancity.net/uploads/rad/Egitimde%20ve%20Egitimle%20Toplumsal%20Cinsiyet%20Esitligi.ERG.20.10.08.pdf>
- ¹⁸ TÜSİAD, *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*, (KAGİDER Yayınları, İstanbul, Temmuz, 2008).
- ¹⁹ *Unicef, Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi*, Türkiye 2003.
- ²⁰ *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalıştayı, Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları II*, İstanbul 2009.
http://www.stgm.org/docs/1255096906081009_raporcinsiyetcilik.pdf

Kaynaklar

- Alptekin, Kamil, "Kadının Statüsü, 1974-1999 Yılları Arasında Türkiye'deki Tamamlanmamış İntiharların Coğrafi Yerleşim Birimlerine ve Cinsiyete Göre Dağılımı", (Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinler arası Sosyal Psikiyatri Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.,2002).
- Arslan, Şengül Altan, *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik*, TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2000).
- Esen, Yasemin, Bağlı, Melike Türkan, "İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme", (*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt:35, sayı:1-2, Ankara, 2002).
- Gök, Fatma, "Eğitimde Cinsiyetçilik Bağımsız Bildiriler", (*Eğitim-Sen 1. Kadın Kurultayı*, Eğitim-Sen Yayınları, Ankara, 2004): 167-174.
- Helvacıoğlu, Firdevs, "1928'den 1994'e Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik" (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Bölümü, İstanbul, 1994).
- Helvacıoğlu, Firdevs, *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik*, (Kaynak Yayınları, İstanbul,1996).
- Kaplan, E. "Çocuk Bakımı: Sorunlar- Çözüm Önerileri", (*Kadınların Gündemi* içinde, der. Necla ARAT, Say Yayınları, İstanbul, 1997): 52.
- Millî Eğitim Bakanlığı *Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalıştayı*, *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları II*, İstanbul 2009.
- http://www.stgm.org/docs/1255096906081009_raporcinsiyetcilik.pdf
- Özkalp, Enver, *Sosyolojiye Giriş*, (Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları, Eskişehir, 1995): 28.
- Tan, Mine, "Eğitimde Kadın Erkek Eşitliği ve Türkiye Gerçeği, Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş" (*Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset*, TÜSİAD Yayınları, Ankara, 2000):23-114.
- TÜSİAD, *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*, (KAGİDER Yayınları, İstanbul, Temmuz, 2008).
- Eğitimde ve Eğitimle Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*,
<http://suerg.advancity.net/uploads/rad/Egitimde%20ve%20Egitimle%20Toplumsal%20Cinsiyet%20Esitligi.ERG.20.10.08.pdf>
- Ünal, Işıl, "İlköğretim Okullarında "Demokratik Okul Ortamının" Oluşturulmasına Kadın Yöneticilerin Katkısı", (*Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 2003 Bahar- Yaz sayısı, Ankara, 2003): 29.
- Unicef, *Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi*, Türkiye 2003, Ankara, 2003.
- Yılmaz, Güler, "Eğitim İşkolunda Çalışan Kadınların Sorunları ve TİS Talepleri Bağımsız Bildiriler", (*Eğitim- Sen 1. Kadın Kurultayı*, Eğitim-Sen Yayınları, Ankara2004): 153-164.

İncelenen kitaplar

- Uysal, Suna ; Elbistan, Fevzi (2005) İlköğretim Hayat Bilgisi 1 Öğrenci Çalışma Kitabı, MEB. Yayınları 4103, Ankara.
- Uysal, Suna ; Elbistan, Fevzi (2005) İlköğretim Hayat Bilgisi 1 Öğrenci Ders Kitabı, MEB. Yayınları 4102, Ankara.
- Çağlaroğlu, Taha; Dağlıoğlu, Elife Şahbaz (2005) İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 1, Zambak Yayınları, İstanbul.
- Çağlaroğlu, Taha; Dağlıoğlu, Elife Şahbaz (2005) İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı 1, Zambak Yayınları, İstanbul.
- Ay, Melek; Bülbül, Risalet; Ersayar, Rabiye (2005) İlköğretim Matematik 1 Ders Kitabı, MEB Yayınları 4096, İstanbul.
- Çağlaroğlu, Taha; Dağlıoğlu, Elife Şahbaz (2005) İlköğretim Okuma Ve Yazma Öğreniyorum Kitabı 1, Zambak Yayınları, İstanbul.

- Özdemir, Aziz; Yıldız, Mustafa (2005) İlköğretim Hayat Bilgisi 2 Ders Kitabı, Meb Yayınları 4111, İstanbul.
- Özdemir, Aziz; Yıldız, Mustafa (2005) İlköğretim Hayat Bilgisi 2 Çalışma Kitabı, Meb Yayınları 4112, İstanbul.
- Coşkun, Osman; Emecen, Memiş; Yurt, Mihriban; Okuyucu, Süheyla; Arhan, Serdar (2005) İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı, Meb Yayınları 4090, Ankara.
- Coşkun, Osman; Emecen, Memiş; Yurt, Mihriban; Okuyucu, Süheyla; Arhan, Serdar (2005) İlköğretim Türkçe 2 Çalışma Kitabı, Meb Yayınları 4091, Ankara.
- Tekin, Ayşe Tuğba; Kurt, Mehmet; Hayran, Sevgi; Hayran, Zeynel (2005) İlköğretim Matematik 2 Ders Kitabı, Yıldırım Yayınları, Ankara.
- Aydın, Sevim; Aydın, Şinasi (2005) İlköğretim Müzik 2 Ders Kitabı, Küre Yayıncılık, Ankara.
- Tekin, Ayşe Tuğba; Kurt, Mehmet; Hayran, Sevgi; Hayran, Zeynel (2005) İlköğretim Matematik 2 Çalışma Kitabı, Yıldırım Yayınları, Ankara.
- Öğün, Vedat; Yanar, Hüseyin (2004) İlköğretim Hayat Bilgisi 3 Ders Kitabı, Öğün Yayınları, Ankara.
- Öğün, Vedat; Yanar, Hüseyin (2004) İlköğretim Hayat Bilgisi 3 Çalışma Kitabı, Öğün Yayınları, Ankara.
- Aydın, Sevim; Aydın, Şinasi (2005) İlköğretim Müzik 3 Ders Kitabı, Küre Yayıncılık, Ankara.
- Mamaç, Hülya Nalan; Ünsal, Nevzat; Yavuz, Derya (2005) İlköğretim Matematik 3 Ders Kitabı, Meb Yayınları 4130, Ankara.
- Mamaç, Hülya Nalan; Ünsal, Nevzat; Yavuz, Derya (2005) İlköğretim Matematik 3 Çalışma Kitabı, Meb Yayınları 4131, Ankara.
- Çanakçı, Hurşit; Yardımcı, Semiha; Yetimoğlu, E. Banu; Taşdemir, Kadriye; Özyakut, Songül (2005) İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı, Meb Yayınları 4091, İstanbul.
- Özyakut, Songül (2005) İlköğretim Türkçe 4 Çalışma Kitabı, Meb Yayınları 4092, İstanbul.
- Sönmez, Asuman; Yitim, Birsen (2005) İlköğretim Enjoy English 4 Workbook, Meb Yayınları 3807, İstanbul.
- Öztürk, Cemil; Karabacak, Zülfü; Öğrenir, Levent; Dayı, Fethiye; Baştürk, Kuaybe (2005) İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4, Sürat Yayınları, İstanbul.
- Öztürk, Cemil; Karabacak, Zülfü; Öğrenir, Levent; Dayı, Fethiye; Baştürk, Kuaybe (2005) İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 4, Sürat Yayınları, İstanbul.
- Tunç, Tuncay; Karademir, Zehra; Agalday, Mehtap; Merdeşe, Hüseyin; Talo, Helin; Koçakoğlu, Melih; Kaya, Saime (2005) İlköğretim Fen Ve Teknoloji Ders Kitabı 4, Meb Yayınları 4138, İstanbul.
- Tunç, Tuncay; Karademir, Zehra; Agalday, Mehtap; Merdeşe, Hüseyin; Talo, Helin; Koçakoğlu, Melih; Kaya, Saime (2005) İlköğretim Fen Ve Teknoloji Öğrenci Çalışma Kitabı 4, Meb Yayınları 4139, İstanbul.
- Coşkun, İrfan; Köseoğlu, İsrail (2005) İlköğretim İş Eğitimi 4. Sınıf Ders Kitabı, Üner Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, Cemalettin; Yamanlar, Emine; Göze, Hamdi (2003) İlköğretim Sosyal Bilgiler 5, Ders Kitapları Anonim Şirketi, İstanbul.

Şenel, Ümit; Çakilci, Himmet (1999) İlköğretim Matematik Ders Kitabı, Meb Yayınları 3303, Ankara.

Aktaş, Şeref; Çimen, Orhan; Günhan, Emel; Oruç, Arif (2005) İlköğretim Matematik Öğrenci Çalışma Kitabı 5, Meb Yayınları, İstanbul.

Arslan, Ayşe; Gökçe, Nilgün; Işık, Nermin; Şirin, Nermin; Şirin, Sabiha; Güney, Serpil (2004) İlköğretim Fen Ve Teknoloji Ders Kitabı 5, Meb Yayınları 3720, İstanbul.

Arslan, Ayşe; Gökçe, Nilgün; Işık, Nermin; Şirin, Nermin; Şirin, Sabiha; Güney, Serpil (2004) İlköğretim Fen Ve Teknoloji Çalışma Kitabı 5, Meb Yayınları 3721, İstanbul.

Bakırcıoğlu, Rasim; Yalçın, Güner (2004) İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı, Özgün Matbaacılık, Ankara.

Bakırcıoğlu, Rasim; Yalçın, Güner (2004) İlköğretim Türkçe 5 Çalışma Kitabı, Özgün Matbaacılık, Ankara.

Coşkun, İrfan; Köseoğlu, İsrail (2002) İş Eğitimi Ders Kitabı 5. Sınıf, Üner Yayınları, Ankara.

Sönmez, Asuman; Yitim, Birsen (2005) İlköğretim Enjoy English 5, MEB Yayınları 3810, İstanbul.